

Ο Ιερός Λόχος
Από τις ερήμους της Αφρικής στα νησιά του Αιγαίου
Νίκος Νικολούδης
Διδάκτωρ Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (King's
College)

Τον Οκτώβριο του 1940 η Ελλάδα παρασύρθηκε στη δίνη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, της πιο καταστροφικής σύγκρουσης που έχει γνωρίσει ποτέ η ανθρωπότητα. Η ελληνική συμμετοχή στις εχθροπραξίες επρόκειτο να διαρκέσει τυπικά μέχρι τον Οκτώβριο του 1944 και επεκτάθηκε από τα απόκρημνα βουνά της Αλβανίας και τα πολυάριθμα νησιά του Αιγαίου, μέχρι την αφιλόξενη βορειοαφρικανική έρημο και την Ιταλική Χερσόνησο. Στην πραγματικότητα, ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις πολεμούσαν εναντίον του Άξονα στο Αιγαίο μέχρι την τελευταία ημέρα του πολέμου (8 Μαΐου 1945). Οι δυνάμεις αυτές αποτελούσαν τμήματα του περίφημου Ιερού Λόχου, της μόνης μονάδας του Ελληνικού

Στρατού η οποία δεν γνώρισε την ήττα στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Ο Ιερός Λόχος έκανε την πρώτη του επίσημη εμφάνιση στις 6 Σεπτεμβρίου του 1942, με την ονομασία Λόχος Επιλέκτων Αθανάτων. Η δημιουργία του οφειλόταν σε έναν συνδυασμό παραγόντων. Ο κυριότερος ήταν η μεγάλη παρουσία αξιωματικών (μόνιμων και έφεδρων) στη Μέση Ανατολή, για την απορρόφηση των οποίων δεν υπήρχαν ανάλογες διαθέσιμες μονάδες. Παράλληλα, την ίδια περίοδο είχε καταστεί επιτακτική η ανάγκη της δημιουργίας ενός ελληνικού στρατιωτικού σώματος που θα ήταν αφοσιωμένο αποκλειστικά στη συμμετοχή σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, χωρίς ανάμιξη στις πολιτικές διεργασίες που βρισκόνταν διαρκώς σε εξέλιξη στις τάξεις των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων (δεξιοί εναντίον αριστερών, απότακτοι του βενιζελικού κινήματος του 1935 εναντίον βασιλοφρόνων, κοκ.) και οι οποίες μείωναν τη μαχητική τους ικανότητα και τις καθιστούσαν αναξιόπιστες στα μάτια των Συμμάχων. Γι' αυτούς τους λόγους, το καλοκαίρι του 1942 ο αντισμήναρχος (μετέπειτα Ιερολοχίτης και Αρχηγός Αεροπορίας) Γ. Αλεξανδρής είχε προτείνει στον δραστήριο

αντιπρόεδρο της ελληνικής κυβέρνησης του Καΐρου, Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τη συγκρότηση ενός σώματος εθελοντών, κυρίως από τις τάξεις των αξιωματικών, οι οποίοι θα ήταν διατεθειμένοι να πολεμήσουν ως απλοί οπλίτες. Η μονάδα αυτή συγκροτήθηκε τον Αύγουστο του 1942 στην Καφρ Υόνα της Παλαιστίνης ως Λόχος πολυβόλων, με προσωρινό διοικητή τον επίλαρχο Αντώνιο Στεφανάκη (απότακτο του βενιζελικού κινήματος του 1935), και περιλάμβανε 143 κατώτερους αξιωματικούς, 40 μάχιμους οπλίτες και 30 βοηθητικούς (που εκτελούσαν καθήκοντα μαγείρου, τραπεζκόμου και σκηνοφύλακα). Σταδιακά όμως πλαισιώθηκε με εθελοντές και από το Πολεμικό Ναυτικό, την Πολεμική Αεροπορία και τα σώματα Ασφαλείας.

Η ΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΒΟΡΕΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Μετά τη μεταστάθμευση της μονάδας στην Αίγυπτο (Σεπτέμβριος 1942), συνέβησαν δύο εξελίξεις καθοριστικού χαρακτήρα για τη φυσιογνωμία και τη μετέπειτα εξέλιξή της. Η πρώτη ήταν η ανάληψη της ηγεσίας της από τον συνταγματάρχη Χριστόδουλο Τσιγάντε, απότακτο του βενιζελικού κινήματος της 1^{ης} Μαρτίου του 1935, ο οποίος διορίστηκε διοικητής της στις 15 Σεπτεμβρίου. Η ενέργεια αυτή δεν έγινε αμέσως και εύκολα

αποδεκτή από τους υφισταμένους του, λόγω των έντονων πολιτικών παθών που είχαν εκδηλωθεί στις τάξεις των ελληνικών μονάδων της Μέσης Ανατολής. Ο Τσιγάντες όμως κατόρθωσε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των ανδρών του. Όπως αναφέρει ο Βλαχοσταθόπουλος (βλ. βιβλιογραφία - σελ. 24): «Κατόπιν μιάς θυελλώδους συζητήσεως που είχε μαζί τους (σσ.: στις 12 Σεπτεμβρίου, τρεις ημέρες πριν από την επίσημη ανάληψη των καθηκόντων του), τους έπεισε ότι μπορεί και θέλει να τους οδηγήσει στον πόλεμο και ότι θα τους κρατήσει μακριά από όσα συνέβαιναν μέχρι τότε στις διάφορες μονάδες. Τα λόγια του σε συνδυασμό με την μέχρι τότε πορεία του στον Στρατό (παράσημα ανδρείας, πολλές φορές τραυματίας σε μάχες, γνώστης αρκετών ξένων γλωσσών και μαχητής με την Γαλλική Λεγεώνα των Ξένων) οδήγησαν στο να τον αποδεχθούν όλοι και έτσι ξεκινά η λαμπρή ιστορία αυτού του λόχου». Ο Φωτόπουλος (στη βιβλιογραφία - σελ. 27) συμπληρώνει: «Η έξυπνη εκείνη κίνηση του Τσιγάντε, πέραν από την ειλικρίνεια και την πειστικότητα που τον διέκριναν, ήταν ένας επιτυχής διπλωματικός ελιγμός, καίτοι αντίθετος προς τους στρατιωτικούς κανονισμούς... Από τότε και επί τρία ολόκληρα χρόνια (1942-1945)... τηρώντας με θρησκευτική ευλάβεια την υπόσχεσή του απ' αρχής μέχρι τέλους, θα οδηγήσει την επίλεκτη ειδική μονάδα του στο δύσκολο δρόμο της τιμής και του καθήκοντος και θα πετύχει γι' αυτήν τον αξιοζήλευτο, αλλά και μοναδικό, τίτλο του "Θρύλου"». Σύντομα ο Τσιγάντες κατόρθωσε να κατοχυρώσει τη μετονομασία της μονάδας του σε «Ιερό Λόχο». Παράλληλα, σε συνεργασία με τον ιδρυτή της περίφημης βρετανικής μονάδας SAS, τον θρυλικό Ντέηβιντ Στέρλινγκ (David

Stirling), αναδιοργάνωσε εκ βάθρων τον Ιερό Λόχο, καθιστώντας τον μια επίλεκτη μονάδα καταδρομών. Ο Εμμανουήλ Περισάκης αναφέρει το επεισόδιο που σημάδεψε αυτή τη «μετάλλαξη» του Ιερού Λόχου (βλ. ΓΕΣ/ΔΙΣ, στη βιβλιογραφία, σελ. 84): «Στις 25 Δεκεμβρίου 1942, ο διοικητής του 1^{ου} Βρετανικού Συντάγματος Καταδρομών, συνταγματάρχης Στέρλινγκ, υπό τη διοίκηση του οποίου υπαγόταν και ο Ιερός Λόχος, έφθασε από τη Λιβύη στο Κάιρο και επισκέφθηκε τον Ιερό Λόχο στην έδρα του... Ο συνταγματάρχης Στέρλινγκ έθεσε στο διοικητή του Ιερού Λόχου το ερώτημα αν θα ήταν δυνατή σε ένα μήνα η αναδιοργάνωση και εκπαίδευση της μονάδας του ως μηχανοκίνητης μοίρας καταδρομών, επί αυτοκινήτων τζιπ και τεθωρακισμένων οχημάτων με ανάλογο εξοπλισμό, ώστε να αναλάβει επιχειρήσεις σε μεγάλο βάθος στα μετόπισθεν του εχθρού με ορμητήριο την έρημο ή τον ορεινό όγκο που χωρίζει την Τριπολίτιδα από την κυρίως Σαχάρα. Η πρόταση έγινε αμέσως δεκτή, με την προϋπόθεση ότι ο Ιερός Λόχος θα εφοδιαζόταν έγκαιρα με το απαραίτητο για την αναδιοργάνωση και εκπαίδευσή του υλικό, θα συμπληρώνονταν οι ελλείψεις του σε διάφορες κρίσιμες ειδικότητες προσωπικού και θα αφηνόταν ελεύθερος, χωρίς καμιά επέμβαση στο έργο της εκπαιδεύσεως και της προετοιμασίας του». Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημαθεί ότι ο βρετανικός στρατός ανέκαθεν είχε μεγάλη εμπειρία στη διεξαγωγή επιτυχημένων καταδρομικών επιχειρήσεων από μικρές μονάδες, γεγονός το οποίο αποδείχθηκε κατ' επανάληψη κατά τις μάχες στη Βόρεια Αφρική, με τη δράση της SAS και της LRDG (Long Range Desert Group/«Ομάδας Ερήμου Μακράς Ακτίνας Δράσης»).

Σύντομα δόθηκε η ευκαιρία σε δύο τμήματα του

Ιερού Λόχου να λάβουν το βάπτισμα του πυρός. Το πρώτο (οκτώ Ιερολοχίτες υπό τον αντισμήναρχο Αλεξανδρή, με τρία ειδικά διασκευασμένα τζιπ) θα συμμετείχε στο πλευρό μοίρας Βρετανών κομμάντος σε επιχείρηση παρενόχλησης στα μετόπισθεν του Άφρικα Κορπς, στην περιοχή της Αγκεντάμπια (στη νοτιοδυτική Κυρηναϊκή). Η επιχείρηση αυτή εκτελέσθηκε την περίοδο 19 Νοεμβρίου-12 Δεκεμβρίου 1942 αλλά χωρίς τη διεξαγωγή εχθροπραξιών, λόγω ταχείας υποχώρησης των γερμανοϊταλικών δυνάμεων. Η δεύτερη επιχείρηση προέβλεπε τη διεξαγωγή επιδρομής από θαλάσσης στην περιοχή της Ελ Αγκέιλα (στο νοτιότερο σημείο του Κόλπου της Μεγάλης Σύρτης), και πάλι στα μετόπισθεν του Άφρικα Κορπς. Σ' αυτήν θα συμμετείχε τμήμα 60 Ιερολοχιτών υπό τον αντισυνταγματάρχη Εμμανουήλ Φραδέλλο. Δυστυχώς, και αυτή η επιχείρηση (η οποία διήρκεσε από τις 4 έως τις 23 Δεκεμβρίου 1942) ματαιώθηκε λόγω ραγδαίας υποχώρησης των εχθρικών δυνάμεων.

Αυτή η καθυστέρηση στη συμμετοχή του Ιερού Λόχου στις εχθροπραξίες στη Βόρεια Αφρική δεν επρόκειτο να είναι η τελευταία. Στις 25 (ή, κατ' άλλους, στις 27) Ιανουαρίου 1943, ο Ιερός Λόχος ξεκίνησε οδικώς από την Αίγυπτο για την Τρίπολη της

Λιβύης προκειμένου να συνενωθεί με τη SAS για την από κοινού εκτέλεση δολιοφθορών στα μετόπισθεν των δυνάμεων του Άξονα, στην Τυνησία. Κατά την άφιξή του, όμως, στις 5 Φεβρουαρίου, πληροφορήθηκε την αιχμαλωσία του Στέρλινγκ, γεγονός το οποίο είχε ως συνέπεια την αναστολή, για μια ακόμη φορά, της περαιτέρω δράσης του. Ο Τσιγάντες πάντως, μετά από προσωπική του παρέμβαση προς τον στρατάρχη Μοντγκόμερυ, κατόρθωσε να τον πείσει να εντάξει τον Ιερό Λόχο υπό τις διαταγές της ταξιαρχίας των Ελεύθερων Γάλλων του στρατηγού Λεκλέρκ. Ο Περισάκης αναφέρει χαρακτηριστικά: «Ο στρατηγός Μοντγκόμερυ, επηρεασμένος από το πρόσφατο ατύχημα του Βρετανικού Συντάγματος Καταδρομών και εκτιμώντας συνάμα ότι το εύρος του μετώπου δεν επέτρεπε τη διεξαγωγή καταδρομικών επιχειρήσεων της μορφής για την οποία είχε αναδιοργανωθεί και εκπαιδευθεί ο Ιερός Λόχος, διέταξε την άμεση επιστροφή του στην Αίγυπτο. Η απόφαση του διοικητή της 8^{ης} Βρετανικής Στρατιάς προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, μεγάλη απογοήτευση στους Ιερολοχίτες. Ο συνταγματάρχης Τσιγάντες και οι συνοδοί του προσπάθησαν να μεταπείσουν το στρατηγό Μοντγκόμερυ, προβάλλοντας σειρά επιχειρημάτων. Υποστήριξαν ότι η επιστροφή του Ιερού Λόχου στην Αίγυπτο, για δεύτερη φορά, χωρίς να χρησιμοποιηθεί στις επιχειρήσεις για τις οποίες είχε προετοιμασθεί, θα είχε σημαντικές και απρόβλεπτες επιπτώσεις στο ηθικό των ανδρών του, οι περισσότεροι των οποίων ήταν αξιωματικοί. Επίσης, ότι οι εντυπώσεις της ελληνικής κοινής γνώμης, τόσο στο εξωτερικό όσο και στην κατεχόμενη Ελλάδα, θα ήταν πολύ δυσμενείς σε βάρος των Συμμάχων σε συνδυασμό και με το γεγονός ότι την ίδια

περίπου περίοδο απομακρύνθηκε από το μέτωπο και η I Ελληνική Ταξιαρχία. Τελικά, ως συμβιβαστική λύση, προτάθηκε η ένταξη του Ιερού Λόχου στη Γαλλική Ταξιαρχία... Η πρόταση αυτή στηρίχθηκε στην άποψη ότι ο Ιερός Λόχος με την ένταξή του στην Ταξιαρχία του Λεκλέρ μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε ενέργειες υπερκεράσεως του δεξιού πλευρού των Γερμανών προς την Τυνησία» (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 87).

Υπ' αυτές τις συνθήκες, η πρώτη εμπλοκή του Ιερού Λόχου στο Βορειοαφρικανικό μέτωπο συνέβη στην τοποθεσία Κσαρ Ριλάν, στη νότια Τυνησία, κατά τις μάχες για την εκπόρθηση της «Γραμμής Μαρέθ». Εκεί, ο Ιερός Λόχος (που εκτελούσε αποστολές αναγνώρισης) και ορισμένα γαλλικά τμήματα δέχθηκαν το πρωί της 10ης Μαρτίου επίθεση ισχυρής μηχανοκίνητης φάλαγγας, η οποία όμως αναχαιτίσθηκε από τη RAF. Κατά τη μάχη ο Ιερός Λόχος είχε απώλειες τριών ανδρών (αγνοούμενοι). Η τοποθεσία του Κσαρ Ριλάν καταλήφθηκε ολοκληρωτικά στις 19 Μαρτίου από γαλλικό απόσπασμα με συμμετοχή και 12 τζιπ του Ιερού Λόχου, και απώλειες ενός νεκρού και ενός βαρειά τραυματισμένου Ιερολοχίτη.

Ακολούθησε η επιτυχημένη υπερκέραση της «Γραμμής Μαρέθ» από τα στρατεύματα της 8^{ης} Στρατιάς και η κατάληψη της πόλης Γκαμπές, στη νότια Τυνησία. Εκεί στάθμευε και ο Ιερός Λόχος, ο οποίος στις 3 Απριλίου αποσπάσθηκε από τη Γαλλική Ταξιαρχία και τέθηκε υπό τις διαταγές της 2^{ης} Νεοζηλανδικής Μεραρχίας. Η τελευταία, στις 6 Απριλίου, συμμετέσχε στη μάχη του Ουάντι Ακαρίτ, τη σφοδρότερη στο Βορειοαφρικανικό μέτωπο μετά από εκείνη στο Ελ Αλαμείν. Στη μάχη αυτή ο Ιερός Λόχος είχε έναν νεκρό (τον ίλαρχο Μπουρδάκο).

Στη συνέχεια ο Ιερός Λόχος συμμετέσχε στην απελευθέρωση των πόλεων Σφαξ (9 Απριλίου) και Σους (12 Απριλίου), στην οποία τα ελληνικά τμήματα έγιναν δεκτά με μεγάλο ενθουσιασμό. Την περίοδο 13-16 Απριλίου πραγματοποίησε τις τελευταίες επιχειρήσεις του στη Βόρεια Αφρική, συμμετέχοντας με αναγνωριστικές περιπόλους στη μάχη για την κατάληψη της Ενφινταβίλ (σημ Ενφίντα), κατά τις οποίες αιχμαλωτίστηκαν έξι Ιερολοχίτες. Την 17^η Απριλίου, λίγες εβδομάδες πριν από την επιτυχημένη λήξη της Μάχης της Τυνησίας (στις 13 Μαΐου), διατάχθηκε να επιστρέψει εσπευσμένα στην Αίγυπτο προκειμένου να συμμετάσχει σε επιχειρήσεις σε άλλα μέτωπα. Ο πραγματικός λόγος, όμως, της εσπευσμένης ανάκλησής του ήταν ο φόβος της ελληνικής κυβέρνησης για ενδεχόμενη συμμετοχή του Ιερού Λόχου στις στασιαστικές ενέργειες που είχαν εκδηλωθεί στις τάξεις των δύο ελληνικών ταξιαρχιών του Στρατού Μέσης Ανατολής (Βλαχοσταθόπουλος, 26, 98, Φωτόπουλος, σημ. στη σελ. 30).

ΠΡΩΤΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο του 1943 ο Ιερός Λόχος αναδιοργανώθηκε σε στρατόπεδα της Αιγύπτου και της Παλαιστίνης. Κατά τον Βλαχοσταθόπουλο (σελ. 26), «ο διοικητής του Λόχου, μετά την εκστρατεία της Τυνησίας, απομάκρυνε το

μισό προσωπικό (όσους δεν κατάφεραν να αποδεχθούν το καινούργιο πνεύμα που ήθελε να επιβάλει στην μονάδα) και ενέταξε άλλους, οι οποίοι ήσαν πρόθυμοι να υπηρετήσουν υπό αυτόν». Παράλληλα ενισχύθηκε η σύνθεσή του φθάνοντας τα 327 άτομα, αναδιαρθρώθηκε η δομή του (που περιλάμβανε πλέον Ομάδα Διοικήσεως, τμήμα Βάσεως και τρία Τμήματα Καταδρομών) και εντάθηκε η εκπαίδευσή του, ώστε οι άνδρες του να καταστούν ικανοί για αμφίβιες και αεραποβατικές καταδρομικές επιχειρήσεις στα νησιά του Αιγαίου Πελάγους.

Την ίδια περίοδο, η συνθηκολόγηση της Ιταλίας, στις 8 Σεπτεμβρίου 1943, ανέτρεψε το στρατιωτικό status quo στην κατεχόμενη Ελλάδα. Ξαφνικά οι Ιταλοί, από σύμμαχοι του Γ' Ράιχ, μετατράπηκαν σε δυνάμει εχθρούς του. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια τη δημιουργία μιας χαώδους κατάστασης σε όλες τις ιταλοκρατούμενες περιοχές, καθώς οι ιταλικές δυνάμεις κατοχής είχαν χάσει μεν τη διάθεσή τους να συνεχίσουν τον πόλεμο, χωρίς όμως να είναι δυνατή και η επιστροφή τους στην πατρίδα τους. Υπ' αυτές τις συνθήκες, οι βρετανικές και οι γερμανικές δυνάμεις επιδόθηκαν σε μια διελκυστίνδα με έπαθλο την κατοχή των ιταλοκρατούμενων περιοχών στο Αιγαίο και στο Ιόνιο. Στην περίπτωση της Σάμου, η διάθεση της ιταλικής μεραρχίας Κούνιο, που την κατείχε, να συνεργαστεί με τους Συμμάχους είχε ως αποτέλεσμα να σταλούν στο νησί μικρές βρετανικές δυνάμεις, ως συμβολική ενίσχυση της, συμμάχου πλέον, ιταλικής φρουράς. Την ίδια περίοδο και υπό παρόμοιες συνθήκες άλλαξαν παράταξη και οι ιταλικές φρουρές των νησιών Ικαρία, Φούρνοι, Αστυπάλεια, Λέρος, Κάλυμνος, Κως και Σύμη. Η βρετανική κυβέρνηση, όμως, ήταν

απρόθυμη να επιτρέψει την παρουσία ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων στα νησιά, καθώς απέβλεπε στην ενδεχόμενη παραχώρησή ορισμένων από αυτά στην Τουρκία, ως αντάλλαγμα για την έξοδό της στον πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων. Αργότερα βέβαια, όταν έγινε προφανής η απροθυμία της Τουρκίας, η βρετανική στάση άλλαξε. Έτσι, η πρώτη άδεια για την αποστολή ανδρών του Ιερού Λόχου στα «απελευθερωμένα» νησιά του Αιγαίου δόθηκε μόλις στα τέλη Οκτωβρίου. Η αποστολή τους θα γινόταν σε δύο ομάδες. Η πρώτη, από 200 αλεξιπτωτιστές, θα προσγειωνόταν στο νησί σε δύο τμήματα στις 30 και 31 Οκτωβρίου. Η δεύτερη θα μετέβαινε δια θαλάσσης μέσω Λέρου (τα πλοία που την μετέφεραν έφθασαν στη Σάμο την 1^η και την 5^η Νοεμβρίου, αντίστοιχα). Παρά την επεισοδιακή άφιξη του συνόλου των Ιερολοχιτών στη Σάμο (είναι χαρακτηριστικό ότι, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών, 21 αλεξιπτωτιστές Ιερολοχίτες τραυματίστηκαν κατά τη ρίψη τους, από τους οποίους πέντε σοβαρά), οι άνδρες του κατέλαβαν θέσεις στους Μυτιληνιούς και σε περιοχές κοντά στο Πυθαγόρειο και το Καρλόβασι. Την ίδια περίοδο κατέφθασε στο νησί και ο υπουργός Πρόνοιας της κυβέρνησης του Καΐρου, ως εκπρόσωπος των ελληνικών πολιτικών αρχών. Η απελευθέρωση της Σάμου όμως δεν επρόκειτο να έχει μεγάλη διάρκεια. Η ανακατάληψη της Λέρου από τους Γερμανούς στις 16 Νοεμβρίου άφηνε εκτεθειμένη τη Σάμο. Την επομένη, σφοδρός γερμανικός βομβαρδισμός μη στρατιωτικών στόχων στο Βαθύ και το Πυθαγόρειο και η συνακόλουθη πρόταση παράδοσης από τους Γερμανούς, είχε ως αποτέλεσμα την απόφαση της εγκατάλειψης της Σάμου από τον Βρετανό στρατιωτικό διοικητή. Η

εκκένωση πραγματοποιήθηκε κατά το τριήμερο 19-22 Νοεμβρίου, με μεταφορά στο Κουσάντασι, με διάφορα πλοία, των βρετανικών δυνάμεων, του Ιερού Λόχου, 800 Ελλήνων ανταρτών, 12.000 προσφύγων και 8.500 Ιταλών, περιλαμβανομένων του διοικητή της ιταλικής μεραρχίας και του μητροπολίτη της Σάμου. Οι Ιερολοχίτες βοήθησαν στην εκκένωση μέχρι τις 25 Νοεμβρίου οπότε, μετά από συμφωνία με την τουρκική κυβέρνηση και φερόντας πολιτική περιβολή, μετακινήθηκαν δια ξηράς στο Κάιρο.

ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΛΟΧΟΥ

Η αποτυχία των Βρετανών να ανοίξουν ένα σταθερό μέτωπο στο Αιγαίο το 1943, εμπλέκοντας ταυτόχρονα την Τουρκία στον

πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων, είχε ως συνέπεια την εγκατάλειψη των επιχειρήσεων μεγάλης έκτασης σ' αυτή την περιοχή. Αντί γι' αυτές προτιμήθηκε η υιοθέτηση μεθόδων παρενόχλησης των γερμανικών φρουρών στα ελληνικά νησιά. Γι' αυτό τον λόγο, αν και μέχρι τον Ιανουάριο του 1944 ο Ιερός Λόχος συνέχιζε την εκπαίδευσή του σε πλωτά μέσα και σε αναρριχήσεις (με σκοπό την απόβασή του σε κάποια περιοχή της ηπειρωτικής Ελλάδας), τελικά αποφασίστηκε η μετατροπή του σε μονάδα καταδρομών η οποία θα δρούσε σε συνεργασία με τη Βρετανική Ταξιαρχία Καταδρομών, υπό τον ταξίαρχο Τέρνμπουλ (Turnbull). Σύμφωνα με τον Δημήτριο Παλαιολόγο: «Οι καταδρομικές δυνάμεις θα συγκεντρώνονταν σε ερημική και διαφορετική κάθε φορά ακτή στα νοτιοανατολικά μικρασιατικά παράλια, όπου θα συγκροτούσαν «βάση καταδρομών». Η βάση θα περιλάμβανε επιτελείο από Βρετανούς και Έλληνες αξιωματικούς, τμήματα της Βρετανικής Ταξιαρχίας Καταδρομών και του Ιερού Λόχου και Ναυτικό. Το Ναυτικό θα διέθετε αποβατικά πλοιάρια, πλοία συνοδείας, εξοπλισμένα ιστιοφόρα και άλλα πλωτά μέσα διαφόρων τύπων, χρήσιμα για το στρατωνισμό των τμημάτων και την αποθήκευση τροφίμων. Ο ιδιότυπος αυτός τρόπος συγκροτήσεως της βάσεως οφειλόταν στην ανάγκη να αποφεύγονται διαμαρτυρίες και προστριβές με την τουρκική κυβέρνηση που εξακολουθούσε να παραμένει ουδέτερη και δεν δεχόταν την παραμονή ξένων στρατευμάτων στο έδαφός της» (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 163). Παράλληλα, για επιχειρησιακούς λόγους το Αιγαίο διαιρέθηκε σε δύο τομείς, βόρειο και νότιο. Ο βόρειος (Σάμος, Ικαρία και τα βορειότερα νησιά) θα αποτελούσε τομέα δράσης του Ιερού Λόχου, ενώ ο νότιος

(Δωδεκάνησα, Κυκλάδες και Κρήτη) της Βρετανικής Ταξιαρχίας Καταδρομών. Επιπλέον, προκειμένου να ανταποκριθεί καλύτερα στη νέα αποστολή του (που θα συνίστατο στην καταστροφή πλωτών μέσων, νεωρίων, καλωδιώσεων, συνεργείων επισκευής υλικών, αποθηκών καυσίμων, σταθμών ασυρμάτου, επάκτιων πυροβολείων, προβολέων, κλπ.), ο Ιερός Λόχος διαιρέθηκε σε τρία καταδρομικά τμήματα, υπό τους αντισυνταγματάρχες Ανδρέα Καλλίνσκη και Τρύφωνα Τριανταφυλλάκο και τον ταγματάρχη Παύλο Δημόπουλο, αντίστοιχα (η γενική διοίκηση εξακολουθούσε πάντως να ασκείται από τον Τσιγάντε).

Στις 14 Φεβρουαρίου 1944 ένα απόσπασμα του πρώτου καταδρομικού τμήματος, αφού εφοδιάστηκε κατάλληλα, «επιβιβάσθηκε σε πετρελαιοκίνητο ιστιοφόρο και αναχώρησε, με τη συνοδεία ανθυποβρυχιακού σκάφους, για τη Λεμεσό της Κύπρου όπου έφθασε στις 17 Φεβρουαρίου. Από εκεί απέπλευσε στις 26 του μηνός και παραπλέοντας τα μικρασιατικά παράλια, έπειτα από έξι ημέρες και υποχρεωτικούς σταθμούς σε διάφορους όρμους, προσορμίσθηκε στις 08.00 της 4^{ης} Μαρτίου στον όρμο Βρωμολίμανο, κοντά στο ακρωτήριο Κόρακας των ακτών της Ερυθραίας της Μ. Ασίας, όπου ήταν και ο τελικός προορισμός του» (ΔΙΣ/ΓΕΣ, 164-5). Η πρώτη καταδρομική επιχείρηση πραγματοποιήθηκε με επιτυχία στη Σάμο την περίοδο 7-18 Μαρτίου. Παράλληλα, το βράδυ της 8^{ης} Μαρτίου, μια περίπολος δύο Ιερολοχιτών με αποστολή αναγνώρισης στη Χίο, συνέλαβε εν πλω ένα εξοπλισμένο γερμανικό ιστιοφόρο με πυρομαχικά και τρόφιμα. Την ίδια περίοδο αναγνωρίσεις πραγματοποιήθηκαν, εκτός από τη Χίο, και στην Ικαρία και τη Λέσβο.

Την περίοδο 29-31 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε καταδρομική επιχείρηση τμήματος δέκα Ιερολοχιτών στα Ψαρά, με σκοπό την εξουδετέρωση της φρουράς και την καταστροφή ενός φάρου και του ασυρμάτου. Η επιχείρηση όμως απέτυχε.

Το διήμερο 3-4 Απριλίου ένα απόσπασμα 30 Ιερολοχιτών πραγματοποίησε επιτυχημένη καταδρομική επιχείρηση στη Μυτιλήνη. Στόχος ήταν «ο φόνος ή η αιχμαλωσία των υπαλλήλων της Γερμανικής Μυστικής Αστυνομίας (Γκεστάπο), η αρπαγή του αρχείου της και η απελευθέρωση των κρατουμένων στις φυλακές της και στα κτίρια του Διδασκαλείου της πόλεως που χρησιμοποιούνταν επίσης ως φυλακές» (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 175). Η επιχείρηση αποτιμήθηκε ως επιτυχημένη, αφού κατέληξε στον θάνατο ή τον τραυματισμό 13 Γερμανών, με αντίστοιχη απώλεια τον τραυματισμό ενός Ιερολοχίτη.

Το διάστημα 27-29 Απριλίου ένα τμήμα έξι Ιερολοχιτών συνέδραμε τη βρετανική μονάδα SBS (Special Boat Services, τμήμα της περίφημης SAS), μετά από αίτημά της, κατά την καταδρομή της στα νησιά Ίο και Αμοργό. Παράλληλα, μια ομάδα τριών Ιερολοχιτών ενσωματώθηκε σε μια ομάδα 11 Βρετανών κομμάντος οι οποίοι διενήργησαν επιτυχημένη καταδρομική επιχείρηση στην Πάρο, όπου βρισκόταν σε εξέλιξη η κατασκευή γερμανικού αεροδρομίου. Η επιχείρηση έληξε την 18^η Μαΐου με

σοβαρές υλικές ζημιές για τους Γερμανούς και απώλειες 6-7 ανδρών τους.

Κατά τη διάρκεια του Απριλίου ο Ιερός Λόχος αναβαθμίστηκε σε σύνταγμα, με ανάλογη αύξηση της δύναμής του σε 1.000 άτομα και αντίστοιχη τροποποίηση της οργάνωσής του.

Στη συνέχεια, η Σάμος αποτέλεσε τον χώρο και μιας δεύτερης καταδρομής του Ιερού Λόχου. Κατά τις νυκτερινές ώρες της 17^{ης} Μαΐου, ένα τμήμα 31 Ιερολοχιτών συνοδευόμενων από δύο Βρετανούς στρατιωτικούς και δύο ιδιώτες, αποβιβάσθηκε στο νησί. Αρχικός στόχος ήταν η καταστροφή μιας αποθήκης καυσίμων και ενός φυλακίου κοντά στο Καρλόβασι. Διαπιστώθηκε όμως ότι τα καύσιμα είχαν μεταφερθεί αλλού και τελικά πραγματοποιήθηκε επιτυχημένη επίθεση εναντίον της ολιγάριθμης φρουράς του Μαραθόκαμπου. Η επιχείρηση έληξε με την αποχώρηση των Ιερολοχιτών στα τέλη Μαΐου.

Τη νύκτα της 28ης Μαΐου, μια δύναμη 49 Ιερολοχιτών με επικεφαλής τον διοικητή του Α΄ Καταδρομικού Τμήματος αποβιβάσθηκε στα δυτικά παράλια της Χίου με πρόθεση να πραγματοποιήσει επιδρομή στην πόλη της Χίου και σε κοντινά σημεία, προκειμένου να καταστρέψει εγκαταστάσεις καλωδίων και τα νεώρια του λιμανιού. Μετά από επιτυχημένο αιφνιδιασμό, οι ομάδες των Ιερολοχιτών αποχώρησαν χωρίς απώλειες. Κατά τον Παλαιολόγο: «Η καταδρομική ενέργεια στη Χίο είχε ως αποτέλεσμα την ανατίναξη του νεωρίου και την καταστροφή ή τη βλάβη 13 πλοιαρίων, την ανατίναξη επίσης του οικίσκου των καλωδιακών κεφαλών, την καταστροφή τεσσάρων από αυτές και το θάνατο

άγνωστου αριθμού ανδρών από τα πληρώματα των γερμανικών πλοιαρίων που ανατινάχθηκαν» (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 188).

Στις 18/19 Ιουνίου, ένα απόσπασμα από οκτώ Ιερολοχίτες εξουδετέρωσε ένα γερμανικό φυλάκιο στο χωριό Λαγκάδα της Χίου. Το ίδιο απόσπασμα επιτέθηκε τη νύκτα της 20^{ης} Ιουνίου σε ένα γερμανικό φυλάκιο στον κόλπο της Γέρας, στη Λέσβο, καταστρέφοντας τρία εχθρικά σκάφη, το νεώριο και την αποθήκη του. Με αυτές τις επιχειρήσεις ολοκληρώθηκε η δράση του Α΄ Καταδρομικού Τμήματος στο Αιγαίο, το οποίο από τα μέσα Ιουνίου άρχισε να αντικαθίσταται από το Β΄.

Η πρώτη επιχείρηση του Β΄ Τμήματος (το οποίο αυτή την περίοδο είχε μετονομαστεί «Απόσπασμα Αιγαίου») πραγματοποιήθηκε εναντίον της γερμανικής φρουράς στην περιοχή Βαθύ, στην ανατολική πλευρά της Καλύμνου. Με τη συνοδεία 14 Βρετανών, οι Ιερολοχίτες επιτέθηκαν στις 29 Ιουνίου στους Γερμανούς σκοτώνοντας εννέα και τραυματίζοντας δέκα από αυτούς, μεταξύ των οποίων και τον διοικητή τους. Το βρετανικό τμήμα είχε απώλειες έναν νεκρό και δύο τραυματίες.

Το διήμερο 13-14 Ιουλίου πραγματοποιήθηκε μια ιδιαίτερα σημαντική επιχείρηση με στόχο τη γερμανοϊταλική φρουρά της Σύμης. Με βάση τις απέναντι μικρασιατικές ακτές, το «Απόσπασμα Αιγαίου» διαιρέθηκε σε τρία «συγκροτήματα». Το πρώτο («Βόρειο»), από 91 Ιερολοχίτες και 23 Βρετανούς της SBS, θα επιτίθετο στην πόλη. Το δεύτερο («Νότιο»), από 36 Ιερολοχίτες και 22 Βρετανούς, θα επιτίθετο στο χωριό Πανορμίτης, ενώ το τρίτο («Δυτικό»), από 31 Ιερολοχίτες και 21 Βρετανούς, θα ενεργούσε στην περιοχή του Αγίου Φανουρίου. Η επιχείρηση

άρχισε στις 06.45 της 14^{ης} Ιουλίου με επίθεση του Βόρειου συγκροτήματος εναντίον του φρουρίου και του λιμανιού της πόλης η οποία είχε ως κατάληξη την ολοκληρωτική παράδοση της γερμανικής φρουράς μέχρι τις 12.30. Παράλληλα, το Νότιο συγκρότημα επιτέθηκε στο μοναστήρι του Πανορμίτη που κατεχόταν από ένα άλλο γερμανικό τμήμα, το οποίο όμως επίσης αναγκάστηκε να παραδοθεί. Τέλος, το Δυτικό συγκρότημα αιφνιδίασε την ιταλική φρουρά στον Άγιο Φανούριο και την αιχμαλώτισε. Στη συνέχεια, και τα τρία τμήματα αποχώρησαν δια θαλάσσης.

Παρά την απώλεια εννέα Ιερολοχιτών και τριών Βρετανών στη διάρκεια των συγκρούσεων, η επιχείρηση στέφθηκε από απόλυτη επιτυχία. Κατά τον Παλαιολόγο, «στο Βόρειο τομέα, μικτή ελληνοβρετανική ομάδα κατέστρεψε πλοίαρια που κατασκευάζονταν στο νεώριο της Σύμης, τις αμυντικές οργανώσεις στο φρούριο και τις αποθήκες πυρομαχικών. Επίσης κατέστρεψε αρκετά αυτόματα και άλλα βαρέα όπλα και σημαντική ποσότητα τυφεκίων και πυρομαχικών. Στο Νότιο τομέα, ομάδα καταστροφών από τρεις Ιερολοχίτες κατέστρεψε τις αμυντικές οργανώσεις της χερσονήσου Πανορμίτη, τις εγκαταστάσεις και το υποβρύχιο καλώδιο συνδέσεως με τη Ρόδο, την τηλεφωνική γραμμή Πανορμίτη-Σύμης, αριθμό οπλοπολυβόλων, πολυβόλων και όλμων και ποσότητα πυρομαχικών. Στο Δυτικό τομέα, ομάδα δύο Ιερολοχιτών κατέστρεψε όλες τις οχυρώσεις, αριθμό βαρέων όπλων και τις αποθήκες πυρομαχικών» (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 195). Ο Βλαχοσταθόπουλος προσθέτει: «Για την επιχείρηση της Σύμης ο βασιλεύς Γεώργιος Β΄ απέστειλε στον διοικητή του Ιερού Λόχου

την 24^η Ιουλίου 1944 τηλεγράφημα, εκφράζοντας την ευαρέσκειά του για το κατόρθωμα της μονάδος. Επιπλέον το γόητρο του Ιερού Λόχου είχε ανέλθει απέναντι στις συνεργαζόμενες βρετανικές μονάδες, έχοντας γίνει ισάξιός τους και ίσως καλύτερος».

Το βράδυ της 7^{ης} Αυγούστου, ένα αποβατικό σκάφος με άνδρες του Ιερού Λόχου διενήργησε επιτυχημένη καταδρομή εναντίον της γερμανικής φρουράς στην περιοχή του Περάματος, στην είσοδο του κόλπου της Γέρας, στη Λέσβο. Στόχος ήταν τρία ιστιοφόρα φορτωμένα με ζάχαρη, λάδι και σιτάρι για τους Γερμανούς. Τελικά επιτεύχθηκε η αιχμαλωσία ενός ιστιοφόρου 35 τόνων φορτωμένου με 20 τόνους ζάχαρη, το οποίο οδηγήθηκε στη βάση της μονάδας, στην περιοχή Ντερεμέν των τουρκικών παραλίων.

Μέχρι τις 20 Αυγούστου, οπότε το Β' Καταδρομικό Τμήμα άρχισε να αντικαθίσταται από το Γ', οι άνδρες του πραγματοποίησαν περιπολίες σε διάφορα νησιά του κεντρικού και του νοτίου Αιγαίου. Μεταξύ αυτών ήταν και η πρώτη επιδρομή στην Τήλο, που είχε ως αποτέλεσμα την καταστροφή τηλεφωνικών εγκαταστάσεων και του υποβρύχιου καλωδίου επικοινωνίας του νησιού με τα υπόλοιπα των Δωδεκανήσων.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ

Στα τέλη Αυγούστου, οπότε το Γ' Καταδρομικό Τμήμα ολοκλήρωσε τη μεταφορά του στη βάση του Ντερεμέν, βρισκόταν σε πλήρη εξέλιξη η αποχώρηση των Γερμανών από τα νησιά του Αιγαίου προς την ηπειρωτική Ελλάδα, ως πρώτο στάδιο της εκκένωσης της χώρας μας από τις δυνάμεις του Άξονα. Σε αυτό το πλαίσιο, μια ομάδα πέντε Ιερολοχιτών διατάχθηκε να

πραγματοποιήσει αναγνώριση στην Κάρπαθο και την Κάσο. Δυστυχώς, η περιπολία στην Κάρπαθο είχε δυσάρεστη κατάληξη την 25η Αυγούστου, καθώς ένας Ιερολοχίτης σκοτώθηκε και όλοι οι υπόλοιποι τραυματίστηκαν πέφτοντας σε ναρκοπέδιο. Στη συνέχεια, ενώ οι τραυματίες ανέμεναν την άφιξη γιατρού για να τους περιθάλψει, αιφνιδιάστηκαν και συνελήφθησαν από τους Γερμανούς. Κατά τη μεταφορά τους στη Γερμανία ένας από τους τραυματίες πέθανε, αλλά δύο άλλοι κατόρθωσαν να δραπετεύσουν κοντά στα ελληνογιουγκοσλαβικά σύνορα.

Στις 29 Αυγούστου μια περίπολος 12 Ιερολοχιτών πραγματοποίησε επιτυχημένη καταδρομή στη Σαντορίνη, όπου κατέστρεψε ανενόχλητη τηλεφωνικές και άλλες εγκαταστάσεις στην περιοχή Θερμές Πηγές. Εξάλλου, το βράδυ της 7^{ης} Σεπτεμβρίου μια άλλη περίπολος, με επικεφαλής τον υπολοχαγό Έρσελμαν, αποβιβάστηκε στα νοτιοανατολικά παράλια της Κω και επιτέθηκε στο φυλάκιο στη θέση Θυμιάνο εξουδετερώνοντας τη μικρή γερμανοϊταλική φρουρά και ανατινάσσοντας τις εγκαταστάσεις.

Την ίδια περίοδο στην ηγεσία του Ιερού Λόχου έφθαναν πληροφορίες για την ταυτόχρονη αποχώρηση των δυνάμεων κατοχής από αρκετά νησιά του Αιγαίου. Υπ' αυτές τις συνθήκες αποφασίστηκε η αποστολή κλιμακίων στη Χίο, τη Λέσβο και τη Σάμο, καθώς και η εγκατάσταση της βάσης του «Αποσπάσματος Αιγαίου» στην απελευθερωμένη Χίο, όπου θα μεταφερόταν από το Ντερεμέν. Για την αποφυγή όμως επιπλοκών λόγω της ταυτόχρονης παρουσίας και δυνάμεων του ΕΛΑΣ στις ίδιες περιοχές, θεωρήθηκε σκόπιμο τα κλιμάκια του Ιερού Λόχου να μην

υπερβαίνουν τους δέκα άνδρες σε κάθε νησί και να συνοδεύονται από Βρετανούς αξιωματικούς-συνδέσμους. Παράλληλα, θα έπρεπε να αποφεύγεται η εμπλοκή σε συγκρούσεις μεγάλης κλίμακας με τους αποχωρούντες Γερμανούς.

Ιδιαίτερη σημασία είχε η παρουσία του Ιερού Λόχου στη Μύκονο, στην απελευθέρωση της οποίας συνέβαλε καθοριστικά. Η φρουρά της Μυκόνου (37 Γερμανοί) ήταν οχυρωμένη στην έπαυλη Χωρέμη, στις βορειοανατολικές παρυφές της πόλης της Μυκόνου. Για την εξουδετέρωσή της, πριν από την αποχώρησή της, διατέθηκαν 23 Ιερολοχίτες, με επικεφαλής τον διοικητή του Β' Καταδρομικού Τμήματος, οι οποίοι αποβιβάστηκαν το βράδυ της 26^{ης} Σεπτεμβρίου στα νοτιοανατολικά παράλια του νησιού. Μετά από εκτεταμένη προσεκτική αναγνώριση, επιτέθηκαν στη φρουρά τις βραδινές ώρες της 28^{ης} Σεπτεμβρίου. Παρά τη σθεναρή άμυνά τους, οι Γερμανοί υποχρεώθηκαν να υποχωρήσουν στα οχυρωμένα φυλάκια της αμυντικής περιμέτρου τους, επιτρέποντας την καταστροφή αποθηκών πυρομαχικών και τροφίμων και την καταστροφή του ασυρμάτου τους από τους Ιερολοχίτες. Οι γερμανικές απώλειες ήταν έξι αιχμάλωτοι, έξι νεκροί και επτά τραυματίες, ενώ οι διασωθέντες συμπατριώτες τους αποχώρησαν με ένα πλοιάριο που στάλθηκε γι' αυτό τον σκοπό από τη Σύρο στις 30 Σεπτεμβρίου, ημέρα της απελευθέρωσης της Μυκόνου.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ενόσω διεξάγονταν οι καταδρομικές επιχειρήσεις του Ιερού Λόχου στα νησιά του Αιγαίου, η κυβέρνηση του Καΐρου αποφάσισε την αναβάθμισή του σε Σύνταγμα Καταδρομών (με την ονομασία

«Ελληνικό Ιερό Σύνταγμα») και την προσθήκη νέων ανδρών. Η διαδικασία αυτή διήρκεσε τρεις μήνες (Ιούνιος-Σεπτέμβριος 1944) και κατά την ολοκλήρωσή της ο Ιερός Λόχος είχε πλέον δύναμη 1.084 ανδρών. Στη συνέχεια αποφασίστηκε η κατανομή του σε δύο εκστρατευτικές ομάδες (Δύναμη Β' και Δύναμη Γ') και σε ένα Τμήμα Μετόπισθεν. Η Δύναμη Γ' θα συμμετείχε στο βρετανικό σώμα που επρόκειτο να αποβιβαστεί στην ηπειρωτική Ελλάδα μετά την αποχώρηση των Γερμανών («Δύναμη Φοξ», "Fox Forces"), ενώ η Δύναμη Β' θα αναλάμβανε νέες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο Αιγαίο. Στο μεταξύ, στις 4 Οκτωβρίου, οι 16 Ιερολοχίτες που είχαν σταλεί στη Σάμο για να παρακολουθούν την απόπειρα εκκένωσής της από την ιταλική οπισθοφυλακή των δυνάμεων κατοχής, κατόρθωσαν να εξασφαλίσει την ειρηνική παράδοση περίπου 1.000 Ιταλών και του πολεμικού υλικού τους. Εξάλλου, στις 9 Οκτωβρίου 48 Ιερολοχίτες υπό τον ταγματάρχη Καζακόπουλο («Απόσπασμα Τήνου») εγκατέστησαν βάση στον όρμο Πάνορμο της Τήνου, με σκοπό τη διεξαγωγή περαιτέρω αναγνωριστικών περιπολιών στα γειτονικά νησιά των Κυκλάδων.

Ενώσω συνέβαιναν αυτά η Δύναμη Γ', συμμετέχοντας στη «Δύναμη Φοξ», κατευθυνόταν προς τη νότια Ελλάδα. Συνοδευόμενη από το αντιτορπιλικό «Θεμιστοκλής», αποβιβάστηκε στις 26 Σεπτεμβρίου στα Κύθηρα, τα οποία στο μεταξύ είχαν εκκενωθεί από τη γερμανική φρουρά τους. Η άφιξη των Ιερολοχιτών στο Καψάλι έγινε δεκτή με πανηγυρισμούς από τον τοπικό πληθυσμό, με επικεφαλής τον μητροπολίτη. Στις 30 Σεπτεμβρίου, το απόσπασμα αναχώρησε για τον Πόρο, όπου αποβιβάστηκε στις 2 Οκτωβρίου. Στις 11 Οκτωβρίου επρόκειτο να

επιτεθεί στα παράκτια πυροβολεία της Αίγινας, καθώς όμως στο μεταξύ έγινε γνωστή η γερμανική αποχώρηση από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, αποβιβάστηκε το πρωί της 14^{ης} Οκτωβρίου στον Πειραιά. Από εκεί, μέσω της οδού Πειραιώς κατευθύνθηκε προς το κέντρο της πρωτεύουσας. Σύμφωνα με τον Παλαιολόγο (ΔΙΣ/ΓΕΣ, 224-5): «Αμέσως μετά (οι Ιερολοχίτες) βάδισαν προς το κέντρο της πόλεως προκειμένου να παρελάσουν μπροστά από τον Στρατιωτικό Διοικητή Αττικής, υποστράτηγο Σπηλιωτόπουλο Παναγιώτη. Οι πόλεις του Πειραιά και της Αθήνας υποδέχονταν σημαιοστόλιστες τους πρώτους Ιερολοχίτες. Ο ενθουσιασμός των κατοίκων και των δύο πόλεων, που πανηγύριζαν την απελευθέρωσή τους, υπήρξε απεριόριστος. Η παρουσία του πρώτου αυτού τμήματος του Ιερού Λόχου στην ελληνική πρωτεύουσα προκάλεσε συγκινητικές εκδηλώσεις των κατοίκων και αναπτέρωσε το ηθικό τους, το οποίο είχε πολύ καταπέσει, εξαιτίας των στερήσεων που είχαν υπομείνει στη διάρκεια της Κατοχής. Μετά το τέλος της παρελάσεως, ο διοικητής της Δυνάμεως Γ', αντισυνταγματάρχης Μεσσηνόπουλος, κατέθεσε στέφανο στο Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη και οι Ιερολοχίτες οδηγήθηκαν για στρατωνισμό στο Μέγαρο του Μετοχικού Ταμείου Στρατού (δηλαδή, στο κτίριο του σημερινού πολυκαταστήματος Attica)... Μετά από μερικές ημέρες, η Δύναμη Γ' μεταστάθμευσε στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ψυχικού και στη συνέχεια στο Ιωσηφόγλειο Ορφανοτροφείο που στεγαζόταν σε κτίριο της Λεωφόρου Συγγρού».

ΝΕΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Η παρέλαση του Ιερού Λόχου στην Αθήνα αποτέλεσε μια έμπρακτη απόδοση τιμής στις θυσίες που είχε υποστεί μέχρι τότε και μια αναγνώριση της πολεμικής του προσφοράς. Ο πόλεμος όμως δεν είχε τελειώσει ακόμη και, ενόσω αυτά συνέβαιναν στην Αθήνα, στη Νάξο η Δύναμη Β΄ είχε εμπλακεί σε έναν δύσκολο αγώνα για την εξουδετέρωση της γερμανικής φρουράς. Συγκεκριμένα, με αφετηρία τη Χίο, αργά το βράδυ της 13^{ης} Οκτωβρίου 51 άνδρες της Δύναμης Β΄ αποβιβάστηκαν στις βορειοδυτικές ακτές της Νάξου, με στόχο να παρεμποδίσουν την αναχώρηση των Γερμανών (που είχαν οχυρωθεί στο κάστρο της πόλης αναμένοντας κάποιο μέσο διαφυγής από την ηπειρωτική Ελλάδα) και να τους εξαναγκάσουν σε παράδοση. Λόγω όμως κακού συντονισμού των Ιερολοχιτών με τα αποβατικά πλοiάρια που τους συνόδευαν και τις τοπικές ανταρτικές δυνάμεις που τους υποστήριζαν, η επιχείρηση, αν και αναμενόταν εύκολη, τελικά διήρκεσε μέχρι το μεσημέρι της 15^{ης} Οκτωβρίου, παρότι στο μεταξύ είχε γίνει εφικτή η σύλληψη του διοικητή του γερμανικού αποσπάσματος. Μάλιστα, για την αίσια ολοκλήρωση της επιχείρησης, χρειάστηκε να σπεύσει από τη Χίο ο συνταγματάρχης Καλλίνσκης, με έναν όλμο. Τελικά, παρά τη σθεναρή αντίστασή της, η γερμανική φρουρά αναγκάστηκε να παραδοθεί. Ο Ιερός Λόχος, με απώλεια ενός άνδρα του, συνέλαβε 69 αιχμαλώτους και λεία που περιλάμβανε έναν όλμο, 13 πολυβόλα και μεγάλο αριθμό τυφεκίων και πυρομαχικών.

Παράλληλα με την επιχείρηση της απελευθέρωσης της Νάξου, βρισκόταν σε εξέλιξη και μια αντίστοιχη στη Λήμνο, όπου επίσης γίνονταν προετοιμασίες για την αποχώρηση της γερμανικής

φρουράς. Προκειμένου αυτή να παρεμποδιστεί, η Δύναμη Β΄ συγκρότησε ένα απόσπασμα από 133 άνδρες με επικεφαλής τον υποδιοικητή του Ιερού Λόχου. Σ' αυτό προσκολλήθηκαν από μία ομάδα καταστροφών και διαβιβαστών, ο συνταγματάρχης Τσιγάντες και ένα επιτελείο από τη βρετανική Ταξιαρχία Καταδρομών. Την 15^η Οκτωβρίου αυτό το απόσπασμα επιβιβάστηκε σε μια νηοπομπή που έφτασε στο λιμάνι της Μύρινας την επομένη. Στο μεταξύ, οι 250 Γερμανοί και οι 60 Ιταλοί που είχαν παραμείνει στο νησί είχαν συγκεντρωθεί στον όρμο του Μούδρου, όπου ναυλοχούσαν πέντε πλοιάριά τους. Από τη Μύρινα οι Ιερολοχίτες έσπευσαν στον Μούδρο από τρεις κατευθύνσεις και την ίδια ημέρα συνεπλάκησαν με τον εχθρό ο οποίος κατόρθωσε να αποκρούσει τις επιθέσεις τους μέχρι το πρωί της επομένης. Τότε, χάρη και στη συνδρομή πέντε βρετανικών αεροπλάνων και του αντιτορπιλικού «Θεμιστοκλής», η γερμανοϊταλική φρουρά συνθηκολόγησε. Σε αυτή την επιχείρηση ο Ιερός Λόχος είχε έναν νεκρό και έναν τραυματία, αλλά συνέλαβε πλούσια πολεμική λεία και μεγάλη ποσότητα τροφίμων.

Μετά τη λήξη της καταδρομής στη Λήμνο, η βρετανική διοίκηση αποφάσισε ότι έπρεπε να καταληφθεί η Μήλος η οποία όμως, λόγω της στρατηγικής θέσης της και της γεωφυσικής της ιδιομορφίας (με τον προφυλαγμένο όρμο του Αδάμαντα), αποτελούσε ένα ισχυρό γερμανικό προγεφύρωμα στο Αιγαίο. Η φρουρά του νησιού αποτελείτο από 650 άνδρες. Το ηθικό τους όμως ήταν χαμηλό και ο διοικητής τους είχε εκδηλώσει πρόθεση παράδοσης. Από την άλλη πλευρά, η διοίκηση του Ιερού Λόχου δεν μπορούσε να διαθέσει εκείνη την περίοδο περισσότερους από 150 άνδρες και

θεωρούσε ότι για την κατάληψη του νησιού, που ήταν καλά οχυρωμένο, θα ήταν απαραίτητη η οργάνωση κανονικής αποβατικής επιχείρησης και όχι μιας απλής καταδρομής. Δεν εισακούσθηκε όμως και η επιχείρηση ορίσθηκε για τις 28 Οκτωβρίου. Οι 177 Ιερολοχίτες που έλαβαν τελικά μέρος σ' αυτήν (υπό τη διοίκηση του συνταγματάρχη Καλλίνσκη) αποβιβάστηκαν στις 25 Οκτωβρίου στην κοντινή Κίμωλο, η οποία θα χρησίμευε ως ορμητήριό τους. Στη συνέχεια, στις 1.30 της 26^{ης} Οκτωβρίου, μια διμοιρία Καταδρομών αποβιβάστηκε στα Τρία Πηγάδια και, πριν ξημερώσει, επιτέθηκε στα γερμανικά φυλάκια στις περιοχές Πολλώνια και Βούδια, απέναντι από τις ακτές της Κιμώλου. Αφού εξουδετέρωσε τις φρουρές του προωθήθηκε στα ενδότερα, δημιουργώντας προγεφύρωμα και αποκρούοντας την επίθεση ενός αποσπάσματος 35 Γερμανών. Το ίδιο απόγευμα αποβιβάστηκε στη Μήλο και το κύριο σώμα των Ιερολοχιτών. Την επομένη εξουδετερώθηκε ένα φυλάκιο στη θέση Θειωρυχεία αλλά διαπιστώθηκε η ύπαρξη μιας ισχυρά οχυρωμένης θέσης στις περιοχές Τράχηλα και Κόρφος που έλεγχε τις προσβάσεις προς το κέντρο του νησιού και τον όρμο του Αδάμαντα και η οποία περιλάμβανε χαρακώματα, θέσεις πολυβόλων, νάρκες προσωπικού και αντιαρματικές. Έτσι ζητήθηκε είτε η ματαίωση της επιχείρησης είτε η ενίσχυσή του αποσπάσματος με δυνάμεις Πεζικού και Πυροβολικού. Ακολούθησε η απόβαση 200 Βρετανών πεζοναυτών στη νότια πλευρά του νησιού και επίθεση του Ιερού Λόχου στις 2 Νοεμβρίου η οποία όμως απέτυχε λόγω έλλειψης βρετανικής υποστήριξης. Μετά από επιτόπια επισκόπηση της κατάστασης από τον συνταγματάρχη Τσιγάντε και τον διοικητή της βρετανικής

Ταξιαρχίας Καταδρομών που κατέφθασαν εσπευσμένα στη Μήλο, διαπιστώθηκε η αδυναμία διάσπασης της γερμανικής αμυντικής τοποθεσίας και η διακοπή της επιχείρησης. Τη νύκτα της 4^{ης} Νοεμβρίου οι Ιερολοχίτες αποχώρησαν από τη Μήλο, αφήνοντας μόνο ένα απόσπασμα 82 ανδρών στην Κίμωλο για τη διεξαγωγή καταδρομικών επιχειρήσεων εναντίον της φρουράς της Μήλου. Παρά την αποτυχία της όμως και τον τραυματισμό ενός Ιερολοχίτη, η επιχείρηση εναντίον της Μήλου προκάλεσε απώλειες 100 ανδρών στους Γερμανούς και την καταστροφή ή βλάβη τριών πυροβόλων.

Ενώσω διεξάγονταν οι μάχες στη Μήλο, ένα άλλο απόσπασμα της Δύναμης Β' από 47 Ιερολοχίτες επιχειρούσε στην Τήλο (ή Επισκοπή), με σκοπό την εξουδετέρωση της εχθρικής φρουράς (από 73 Γερμανούς και 80 άοπλους Ιταλούς) και την αξιοποίηση του νησιού ως βάσης περαιτέρω εξορμήσεων. Το απόσπασμα αυτό, που συνοδευόταν από μια μικρή δύναμη επτά Βρετανών, αποβιβάστηκε στη νότια πλευρά του νησιού τα μεσάνυχτα της 26^{ης}/27^{ης} Οκτωβρίου και την επομένη προωθήθηκε βορειότερα. Στη συνέχεια, με την υποστήριξη των πυρών του βρετανικού καταδρομικού «Σείριος», εξασφάλισε την παράδοση της φρουράς της περιοχής Λιβαδιών (στο κέντρο, προς την ανατολική πλευρά του νησιού), συνολικά 50 Γερμανών και 70 Ιταλών, οι οποίοι παραλήφθηκαν από το βρετανικό καταδρομικό. Στο μεταξύ όμως, εν αγνοία των Ιερολοχιτών, η γερμανική άμυνα ενισχύθηκε με περίπου 100 Γερμανούς από τη Ρόδο, οι οποίοι αποβιβάστηκαν στη νοτιοανατολική πλευρά της Τήλου και το πρωί της 28^{ης} Οκτωβρίου προσέβαλαν αιφνιδιαστικά τους Ιερολοχίτες. Οι τελευταίοι

χωρίστηκαν σε δύο τμήματα και κατέλαβαν αμυντικές θέσεις βόρεια των Λιβαδιών. Απέκρουσαν εύκολα την πρώτη γερμανική επίθεση αλλά στη συνέχεια δέχθηκαν και νέα, σφοδρότερη, που υποστηριζόταν και από δύο πλοiάρια. Έτσι το απόγευμα, εν αναμονή ενισχύσεων τις οποίες είχαν ζητήσει, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν βορειότερα σε μικρές ομάδες. Μετά από νυκτερινή πορεία υπό βροχή κατόρθωσαν να φτάσουν στη βορειοανατολική πλευρά του νησιού. Εκεί τους συνάντησε το αντιτορπιλικό «Ναυαρίνο», το οποίο μετέφερε τις ενισχύσεις που είχαν ζητηθεί: μια επιπλέον διμοιρία του Ιερού Λόχου. Ο διοικητής της όμως, ταγματάρχης Φλέγκας, μετά τις αναφορές που έλαβε, εκτίμησε ότι η αποστολή δεν είχε πιθανότητες επιτυχίας εναντίον ενός ισχυρότερου εχθρού και αποφάσισε τη διακοπή της. Έτσι, το πρωί της 30ής Οκτωβρίου οι Ιερολοχίτες αποχώρησαν, αφήνοντας όμως πίσω τους δέκα συναδέλφους τους και τέσσερις Βρετανούς (μεταξύ των οποίων δύο αξιωματικούς) οι οποίοι χάθηκαν κατά την υποχώρηση από τα Λιβάδια και αιχμαλωτίστηκαν. Κατά την επιχείρηση σκοτώθηκαν δύο Ιερολοχίτες και τραυματίστηκαν δέκα, ενώ οι Γερμανοί είχαν 26 νεκρούς και 36 τραυματίες.

Κατά το διάστημα που ακολούθησε, ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων του Ιερού Λόχου αναλώθηκε στη διαρκή παρενόχληση της ισχυρής γερμανικής φρουράς της Μήλου. Για τον σκοπό αυτό το νησί είχε τεθεί υπό συνεχή παρακολούθηση και έγινε στόχος επανειλημμένων καταδρομών. Στις 4 Νοεμβρίου ένα αγγλικό απόσπασμα υπό τον λοχαγό Μπελ επιτέθηκε στο φυλάκιο στην τοποθεσία Κλέφτικο, χωρίς όμως επιτυχία, αφού σκοτώθηκαν τέσσερις άνδρες (μεταξύ των οποίων και ο Μπελ) και

αιχμαλωτίστηκε ακόμη ένας. Στις 5 Δεκεμβρίου, σε μια ενέδρα Ιερολοχιτών στην περιοχή Βούδια, σκοτώθηκε ο διοικητής Μήλου, πλωτάρχης Κόβεν, και τέσσερις ακόμη Γερμανοί (μεταξύ τους ένας γιατρός και μια Ελληνίδα νοσοκόμα). Στις 10 Δεκεμβρίου, μια ομάδα από δύο Ιερολοχίτες ανατίναξε ένα χαλασμένο γερμανικό αυτοκίνητο πανικοβάλλοντας τους επιβάτες του που ανέμεναν ένα συνεργείο επισκευής. Στις 23 Δεκεμβρίου προσβλήθηκε γερμανική περίπολος στην περιοχή των Θειωρυχείων. Κατά τη συμπλοκή σκοτώθηκε ο επικεφαλής της και αιχμαλωτίστηκαν τα μέλη της. Οι ενέργειες αυτές υποχρέωσαν τη γερμανική φρουρά να εκκενώσει το μεγαλύτερο μέρος του νησιού και να περιοριστεί στην αμυντική τοποθεσία των Καμινίων. Οι συνεχείς παρενοχλήσεις των Ιερολοχιτών και της RAF είχαν ως αποτέλεσμα την Κυριακή του Πάσχα, 6 Μαΐου, η γερμανική φρουρά να ζητήσει συνθηκολόγηση. Η παράδοση της φρουράς (522 άνδρες) άρχισε στις 8 Μαΐου. Κατά τον Δημ. Παλαιολόγο (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 250), «την ίδια ημέρα ο διοικητής του αποσπάσματος Κιμώνου με όλη τη δύναμή του επιβιβάσθηκαν σε πλοία, έπλευσαν στον όρμο Απολλωνίας, απ' όπου πήραν μαζί τους τους Ιερολοχίτες της μόνιμης περιπόλου Μήλου και μετά αποβιβάσθηκαν στον Αδάμαντα. Οι κάτοικοι της νήσου δέχθηκαν με μεγάλη χαρά και ενθουσιασμό τους Ιερολοχίτες, οι οποίοι βάδισαν προς την πρωτεύουσα της Μήλου Πλάκες (sic), ενώ σε όλη τη διαδρομή οι Γερμανοί σκοποί απέδιδαν τιμές παρουσιάζοντας όπλα... Μέχρι τις 12 Μαΐου, οι Γερμανοί είχαν παραδοθεί και είχαν αποχωρήσει από τη νήσο... Η παράδοση της γερμανικής φρουράς της Μήλου αποτέλεσε γεγονός ιδιαίτερης σημασίας, γιατί με τις μικρές καταδρομές μικρής δυνάμεως

Ιερολοχιτών είχε απομονωθεί, για ένα ολόκληρο εξάμηνο, σημαντική γερμανική δύναμη».

Στις αρχές του 1945, παρά την άσχημη κατάσταση του Γ' Ράιχ, σε αρκετά νησιά του Αιγαίου εξακολουθούσαν να παραμένουν σημαντικές γερμανικές δυνάμεις, τυπικά για να τα φρουρούν, στην πραγματικότητα όμως έχοντας αποκλειστεί σ' αυτά, λόγω διακοπής των επικοινωνιών τους με τα κύρια μέτωπα του πολέμου. Ειδικότερα, γερμανικές δυνάμεις εξακολουθούσαν να κατέχουν την περιοχή των Χανίων, τη Μήλο, τη Ρόδο, τη Λέρο, την Τήλο, την Κω και την Κάλυμνο. Προκειμένου να τις διατηρεί υπό τον στενό έλεγχό του, το Συμμαχικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής αποφάσισε τη συγκρότηση βάσης στη Σύμη, στην οποία θα στάθμευαν και όσες δυνάμεις μπορούσε να διαθέσει ο Ιερός Λόχος στο Νότιο Αιγαίο. Αποστολή τους θα ήταν η αποφυγή ανάληψης επιχειρήσεων μεγάλης έκτασης, ώστε να αποφευχθούν οι άσκοπες απώλειες (αφού εθεωρείτο πλέον βέβαιη η σύντομη παράδοση των γερμανικών φρουρών), αλλά παράλληλα ο αποκλεισμός των κατεχόμενων νησιών, ώστε να δυσχεραίνεται η παρουσία των Γερμανών και να εξασφαλίζεται η καταπόνησή τους με καταδρομές μικρής κλίμακας.

Μια τέτοια καταδρομή πραγματοποιήθηκε στη Νίσυρο στις 12 Φεβρουαρίου, από ένα απόσπασμα 110 Ιερολοχιτών και τεσσάρων Βρετανών. Στο νησί βρίσκονταν περίπου 70 Γερμανοί. Οι Ιερολοχίτες προσέβαλαν το χωριό Εμποριό, όπου, μετά από σύντομη αντίσταση, συνέλαβαν εύκολα 20 Γερμανούς (τρεις αποπειράθηκαν να διαφύγουν με μια βάρκα αλλά αιχμαλωτίστηκαν

αργότερα). Οι Ιερολοχίτες είχαν έναν νεκρό και έναν τραυματία, ενώ οι Γερμανοί επτά νεκρούς και οκτώ τραυματίες.

Στη συνέχεια τέθηκε σε εφαρμογή, για δεύτερη φορά, το σχέδιο κατάληψης της Τήλου («Επιχείρηση Σπήλαιο»). Για τον σκοπό αυτό συγκροτήθηκε το «Απόσπασμα Σύμης» από 513 άνδρες στους οποίους συμπεριλήφθηκαν, ειδικά για την περίπτωση, δύο λόχοι Ινδών. Η φρουρά του νησιού απαρτιζόταν από 180-190 Γερμανούς και μερικούς Ιταλούς με έναν μόνο αξιωματικό, τον υπολοχαγό Χάινεμαν, ο οποίος εκτελούσε και χρέη διοικητή της. Το μεγαλύτερο μέρος της είχε οχυρωθεί στο κέντρο του νησιού, γύρω από την τοποθεσία Λιβάδια και το λιμάνι της («Σκάλα»). Για την κατανίκησή της αποφασίστηκε η διαίρεση των επιτιθέμενων σε τρία τμήματα, με τις ονομασίες «Δύναμη Βορρά», «Κύρια Δύναμη» (που συγκροτήθηκε κυρίως από Ινδούς) και «Δύναμη Νότου». Η απόβαση των τριών τμημάτων προβλεπόταν αρχικά για την 27^η Φεβρουαρίου αλλά αναβλήθηκε για την 1^η Μαρτίου λόγω κακοκαιρίας. Η «Δύναμη Βορρά» αποβιβάστηκε στον όρμο Ζουμπούδι, στη βορειοανατολική πλευρά του νησιού, ενώ η «Κύρια Δύναμη» στον όρμο του Αγίου Αντωνίου, στη βορειοδυτική πλευρά του. Η «Δύναμη Νότου» αποβιβάστηκε στον όρμο του Αγίου Στεργίου, στη νότια πλευρά του. Οι τρεις δυνάμεις συνέκλιναν προς το κέντρο, συμπιέζοντας τη φρουρά. Η κύρια επίθεση διενεργήθηκε συντονισμένα στις 4 το απόγευμα και, μετά από μία ώρα, υποστηρίχθηκε και από ναυτικά πυρά. Μέχρι τις 6 κάθε αντίσταση είχε παύσει. Οι απώλειες των επιτιθέμενων ήταν δύο νεκροί Ινδοί και δύο τραυματίες Ιερολοχίτες. Οι Γερμανοί είχαν 20 νεκρούς, ενώ αιχμαλωτίστηκαν 142.

Σε όλη τη διάρκεια του Μαρτίου και του Απριλίου 1945 συνεχίστηκαν οι περιπολίες και οι μικροσυμπλοκές του Ιερού Λόχου στα νησιά των Δωδεκανήσων. Ως επόμενοι στόχοι διαγράφονταν πλέον η Ρόδος (προσβολή και καταστροφή διαφόρων φυλακίων) και το γειτονικό της νησάκι Αλίμνια, για την κατάληψη των οποίων προβλέπονταν ταυτόχρονες επιθέσεις. Η εχθρική δύναμη υπολογιζόταν σε 54 Γερμανούς και 43 Ιταλούς, και για την αντιμετώπισή της διατέθηκε δύναμη 217 ανδρών (περιλαμβανομένων και 28 Βρετανών) που διαιρέθηκε σε πέντε τμήματα (τέσσερα για τις καταδρομές και ένα ως μικτό ελληνοβρετανικό επιτελείο). Η επιχείρηση θα υποστηριζόταν από τέσσερα αντιτορπιλικά (δύο βρετανικά, ένα ελληνικό και ένα γαλλικό) και εννέα αποβατικά σκάφη. Το πρώτο τμήμα (υπό τον ταγματάρχη Μαντούβαλο) αποβιβάστηκε στην περιοχή του όρμου Πύργου το απόγευμα της 1^{ης} Μαΐου και επιτέθηκε στο φυλάκιο στο χωριό Χειμαράσι τη νύκτα της 2ας. Αιφνιδιάζοντας την εχθρική φρουρά σκότωσε 12 άνδρες της, αιχμαλώτισε 13 και στη συνέχεια αναχώρησε για τη Σύμη. Το δεύτερο τμήμα (υπό τον λοχαγό Τσεπαπαδάκη) διαιρέθηκε σε δύο ομάδες οι οποίες προσέβαλαν τα φυλάκια στις θέσεις Φόκα και Στέλι λίγο αργότερα από την αντίστοιχη επίθεση του πρώτου τμήματος. Και οι δύο επιθέσεις στέφθηκαν από επιτυχία, καταλήγοντας στην καταστροφή πολεμικού υλικού και τη σύλληψη αιχμαλώτων. Το τρίτο τμήμα (υπό τον υπολοχαγό Κάντα) αποβιβάστηκε στην περιοχή Αλυκής, στη νοτιοδυτική πλευρά της Ρόδου, και διαιρέθηκε επίσης σε δύο ομάδες προκειμένου να επιτεθεί στα φυλάκια στις περιοχές Νότι και Βουνάρα. Οι δύο επιθέσεις πραγματοποιήθηκαν ταυτόχρονα και

στέφθηκαν από απόλυτη επιτυχία. Οι απώλειες του Ιερού Λόχου περιορίστηκαν σε έναν τραυματία.

Η επιχείρηση εναντίον της Αλίμνιας περιλάμβανε την προσβολή ποικίλων στόχων και εκτελέστηκε το βράδυ της 1^{ης}-2^α Μαΐου. Επικεφαλής του τέταρτου τμήματος ήταν ο ταγματάρχης Παπαγεωργόπουλος. Η επίθεση αιφνιδίασε την εχθρική φρουρά και, παρά τον τραυματισμό δύο Ιερολοχιτών, είχε ως αποτέλεσμα τη βύθιση ενός πλοιαρίου και την καταστροφή ενός ασυρμάτου και άλλου πολεμικού υλικού. Η εχθρική φρουρά είχε οκτώ νεκρούς, τρεις τραυματίες και 27 αιχμαλώτους.

Η επιτυχία των επιθέσεων στη Ρόδο και την Αλίμνια είχε ως συνέπεια την έκδοση συγχαρητήριας διαταγής από τον διοικητή της Βρετανικής Ταξιαρχίας Καταδρομών. Παράλληλα, έπεισε τον στρατιωτικό διοικητή Ρόδου, στρατηγό Βάγκενερ, ότι δεν υπήρχε καμία ελπίδα απαγκίστρωσης των στρατευμάτων του. Έτσι, αφού έλαβε τη σχετική άδεια από τον διοικητή του «φρουρίου Κρήτης», παραδόθηκε την 8^η Μαΐου. Κατά την παράδοσή του στον Βρετανό ταξίαρχο Μόφατ (Moffat) παρευρισκόταν και ο συνταγματάρχης Τσιγάντες, στον οποίο ο Βρετανός ταξίαρχος παρέδωσε το πιστόλι του Γερμανού στρατηγού ως έμπρακτη αναγνώριση της καθοριστικής συμβολής του Ιερού Λόχου στην απελευθέρωση των νησιών του Αιγαίου.

Βιβλιογραφία για τον Ιερό Λόχο

1. Γενικό Επιτελείο Στρατού – Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού (ΓΕΣ/ΔΙΣ), *Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή (1941-1945) (Ελ Αλαμίν – Ρίμινι – Αιγαίο)*, Αθήνα 1995.

2. Αναστάσιος Βλαχοσταθόπουλος, *Ιερός Λόχος, 1942-1945*, Εκδόσεις Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 2006.
3. Παντελής Καρύκας, *Ιερός Λόχος, 1942-1945. Από την έρημο στο Αιγαίο*, Εκδόσεις Defence net media, Αθήνα.
4. Νικόλαος Καστρενόπουλος, «Ο Ιερός Λόχος στο Αιγαίο», στην ιστοσελίδα [www. http://astypalaia.wordpress.com/](http://astypalaia.wordpress.com/)
5. Ιωάννης Μανέτας, *Ιερός Λόχος, 1942-1945*, Εκδόσεις Λογοθέτης, Αθήνα 1996.
6. Γρηγόρης Μπελιβανάκης, «Η Μήλος και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος», στον συλλογικό τόμο *Ιστορία της Μήλου* (επιμ. Γρ. Μπελιβανάκης), Αθήνα 2001, σσ. 420-33 (το ίδιο κείμενο, με συντομεύσεις, υπό τον τίτλο «Μήλος, 1941-45. Ένα προκεχωρημένο φυλάκιο του Ράιχ στο Αιγαίο», βλ. και στο περ. *Ιστορικά Θέματα*, τχ. 38, Μάρτιος 2005, σσ. 86-104).
7. Μιχαήλ Οικονομάκος, *Από την Αφρική στον Έβρο*, Εκδόσεις Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 1979.
8. Μιχαήλ Οικονομάκος, *Πόλεμος στο Αιγαίο, 1941-1945*, Εκδόσεις Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 2006.
9. Τζων Ρήγος, «Ο Ιερός Λόχος στα Δωδεκάνησα», στον τόμο *Ο ανυπότακτοι της Σύμης. Βρετανική κατοχή στα Δωδεκάνησα*, Εκδόσεις Προσκήνιο – Άγγελος Σιδεράτος, Αθήνα 2005, σσ. 286-93.
10. Χρήστος Φωτόπουλος, *Υποστράτηγος Χριστόδουλος Τσιγάντες, 1897-1970*, Έκδοση του 7^{ου} Επιτελικού Γραφείου ΓΕΣ, Αθήνα 2002.
11. «Ιερός Λόχος Μέσης Ανατολής», λήμμα στην Wikipedia.
12. Ανώνυμος, «Η πολύτιμη συμβολή του Ιερού Λόχου στην απελευθέρωση των νησιών του Αιγαίου (1943-1945)», στην

ιστοσελίδα «Η Ελλάδα του ΟΧΙ (1940-44)»
([www.http://hellas1940.blogspot.com/2010/01/1943-1945.html](http://hellas1940.blogspot.com/2010/01/1943-1945.html)).